

A Nevelés- és Oktatásügyi Kongresszuson

Egy küldött feljegyzéseiből

A romániai iskolaügy történetében páratlan méretű és jelentőségű tanácskozásra való felkészülésem jóval a kongresszus előtt kezdődött. A kongresszus jegyében néztük át a tanterveket, a különböző tantárgyak analitikus programjait, tettünk javaslatokat bizonyos módosításokra. Minden egyetemi tanszék — hasonlóképpen minden fokú tanintézmény, az óvodától kezdve a főiskoláig — megkapta a tanügyi fórumon megvitatásra és szavazásra bocsátandó dokumentumokat, a tanszemélyzet új státútumának, az előkészületben lévő fontosabb államtanácsi dekrétumoknak a tervezeit. A megvitatások során elhangzott javaslatok idejében eljutottak az országos tanácskozás szervezőihez.

A Nevelés- és Oktatásügyi Kongresszus ily módon nem csupán a mintegy háromezer küldöttnek és meghívottnak, hanem az ország 260 000 főnyi tanszemélyzetének, több mint 4 millió tanulójának, 190 000 diákjának, az oktatásban és nevelésben részt vevő valamennyi intézménynek és szervezetnek a tanácskozásává vált. Szervesen illeszkedett azoknak a különböző tevékenységi területeket átfogó, országos szintű tanácskozásoknak a sorába, amelyek megszervezését és intézményesítését Nicolae Ceaușescu elvtárs kezdeményezte. Mivel a fentebb ismertetett mechanizmus révén valamennyi ilyen kongresszus előkészítése az alapegységektől indul el; mivel e kongresszusok ötévenként összeülnek, hogy döntsenek az illető tevékenységi terület alapvető kérdéseiben és távlati fejlesztéséről; mivel minden ilyen fórum megválasztja a maga állandó jellegű vezető testületét, amely a kongresszusok közötti időszakban az adott ágazatok legfőbb — a szakminisztérium fölött álló — irányító, ellenőrző és egybehangoló szerve, ezek az országos tanácskozások és állandó vezető testületeik, összetételükben és működési módjukban egyaránt, fontos összetevői a romániai szocialista demokrácia sajátos, sok szempontból egyedülálló intézményrendszerének.

A Nevelés- és Oktatásügyi Kongresszus megválasztotta Főtanácsát, melynek első elnöke Ștefan Voitec elvtárs lett, alelnöke pedig — hivatalból — a nevelés- és oktatásügyi miniszter. Miközben tapssal köszöntöttük a hazai iskolaügy legfelsőbb vezető testületének a megválasztását, a teremben körültekintve arra gondoltam: a résztvevők többsége bizonyára nem tudja, hogy a Főtanács elnöke állott már egyszer a hazai tanügy élén, a fiatal román demokrácia első oktatásügyi minisztereként. „Gólyakoromból“ emlékszem, neve fogalomná vált a háború megszakította egyetemi tanulmányok folytatásának, illetve befejezésének a rendezése következtében. Annak idején a „vojtekesek“ légiói lepték el az egyetemek folyosóit, az adott lehetőséggel élni azonban csak egy részüknek sikerült. A felidézett emlékfoszlányok összevetése a kongresszusi teremben hallottakkal és tapasztaltakkal különös élességgel szemléltette számomra azt a hatalmas utat, amelyet hazánk oktatási rendszere futott be a szocialista forradalom és építés évtizedeiben.

Ez az út nem volt zökkenőmentes. Az oktatásügyi miniszternek a kongresszus elején terjesztett jelentése is utalt azokra a hibákra, amelyeket az oktatásügyben elkövettünk, és amelyek közös forrása iskolánk haladó hagyományainak, értékes tapasztalatainak a figyelmen kívül hagyása volt. A jelentés és a kongresszusi emelvényre lépő valamennyi küldött erőteljesen kiemelte pártunk és államunk vezetőjének, Nicolae Ceaușescu elvtársnak a döntő szerepét e hibák felszámolásában, a romániai iskolarendszer forradalmi átalakításában. A felszólaló küldöttek, az egész kongresszus véleményét összegezte az a távirat, amelyet a tanácskozás résztvevői a munkálatok befejezésekor a Román Kommunista Párt Központi Bizottságához, Nicolae Ceaușescu elvtárhoz intéztek: „Az egész nép Önnek köszönheti, mélyen tisztelt főtitkár elvtárs, azt a tudományos, korszerű látásmódot, amely szerint az iskola a civilizáció, az országnak szükséges szakemberek képzése, a tudományos és kulturális haladás alapvető tényezője. Az oktatásnak a kutatással, a tervezéssel és a termeléssel való integrálódása, valamint az új forradalmi alapokra való helyezésére vonatkozó eszméi és útmutatásai, példátlan módon felerősítik az oktatás szerepét az új társadalom építése és a haza szüntelen felvirágzása szempontjából, biztosítják a legújabb tudományos és technikai vívmányok elsajátítását a leg-

ifjabb nemzedékek számára, a széles körű képzettséggel rendelkező, merész gondolkodású, az anyagi termelés, a kortárs tudomány és technika követelményeire gyorsan alkalmazkodni képes szakemberek képzését s egyzersmind az oktatási káderek és a tanulóifjúság eltökélt részvállalását a XII. pártkongresszus történelmi jelentőségű dokumentumainak valóra váltásából, az ország gazdasági-társadalmi fejlődéséből, egész népünk anyagi és szellemi jólétének növeléséből.

A Román Kommunista Párt főtitkára, Románia Szocialista Köztársaság elnöke, Nicolae Ceaușescu elvtárs nagy jelentőségű beszédet mondott a kongresszus megnyitásakor. Beszédében, amely a kongresszus munkálatainak vezérfonalává vált, a XII. pártkongresszus határozatainak a fényében fejtette ki és konkretizálta az iskola és annak valamennyi szolgálója előtt álló feladatokat. Taglalta az elért eredményeket, ám ugyanakkor jól ismert kommunista igényességével szolt a még létező hibákról, hiányosságokról és azok felszámolási módjáról. Ismeretes, hogy Nicolae Ceaușescu elvtársnak nincs egyetlen olyan programjellegű beszéde sem, amelyben ne domborítaná ki a párt nemzeti politikáját és annak eredményeit, ne sürgetné a román nép és az együttélő nemzetiségek testvériségének szüntelen ápolását és erősítését. Az iskolaügyről szólva szükségképpen kitért ezekre a kérdésekre. Hangsúlyozta, hogy az együttélő nemzetiségek nyelvén folyó oktatás bővülése és tökéletesítése a hazai iskolaügy fejlesztésének szerves és elengedhetetlen alkotórésze: „Ez biztosítja az együttélő nemzetiségek fiataljai számára, hogy kezdve az óvodától és végezve az egyetemen anyanyelvükön tanuljanak, erőteljesen tükrözi pártunk következetes, marxista-leninista politikáját, amely szavatolja nemzetiségi különbség nélkül az összes dolgozók teljes jogegyenlőségét a társadalmi-gazdasági élet minden területén — hazánk, Románia szocialista fejlődése és kommunizmus felé haladása folyamatának nagy jelentőségű összetevőjét.” A kongresszus emelvényére lépő magyar, német, szerb és más nemzetiségű nevelők, tanárok meglepő szavakkal méltatták e politika megnyilatkozását az iskolaügyben. Lőrincz László, a Magyar Nemzetiségű Dolgozók Tanácsának alelnöke, a Nevelés- és Oktatásügyi Minisztérium államtitkára hozzászólásában megemlítette, hogy az együttélő nemzetiségek nyelvén 3300 iskolai egység és részleg működik, közel 340 ezer gyermekkel, tanulóval, több mint 16 ezer tanügyi káderrel. A főiskolákon 13 600, az együttélő nemzetiségekhez tartozó diák tanul, a karok egy részén e diákok anyanyelvükön hallgatják az előadásokat és ugyancsak anyanyelvükön vizsgáznak. Mindezek az élet vitathatatlan valóságai, és cáfolják egyes tengerentúli körök ellenséges kijelentéseit. „Határozottan visszautasítjuk a Román Kommunista Párt politikájának bármilyen meghamisítását — mondotta a felszólaló —, erőteljesen elítéljük azokat a próbálkozásokat, amelyek tagadják az oktatás fejlesztése és felvirágzása terén elért eredményeket hazánkban, ahol biztosított az összes dolgozók teljes mértékű érvényesülése, nemzetiségre való tekintet nélkül, és kifejezzük határtalan bizalmunkat a romániai oktatás jövőjében — beleértve az együttélő nemzetiségek nyelvén folyó oktatást is.” Ugyanakkor a magyar, német, szerb és más nemzetiségű nevelők és tanárok meglepődéssel szoltak arról, hogy az iskola, a szülők, a gyermekek részéről egyaránt állandóan fokozódó érdeklődés tapasztalható — az anyanyelv és az anyanyelvű irodalom mellett — a román nyelv és irodalom elsajátítása iránt. A román nyelv alapos ismerete nélkülözhetetlen ahhoz, hogy az ország összes lakosai képességeknek, felkészültségüknek, tehetségüknek megfelelően egyenlő érvényesülési lehetőségekhez jussanak, ugyanakkor fontos eszköze a román nép és az együttélő nemzetiségek testvérisége, szocialista társadalmunk egysége szüntelen erősítésének.

Elégé ismerem az iskola szociológiai kérdéseit, folytattam is ilyen irányú vizsgálatokat, tehát nem újdonság számomra az a megállapítás, hogy nincs a társadalmi életnek olyan területe, a társadalmi tevékenységnek olyan ága, a társadalomfejlesztési terveknek és prognózisoknak olyan előirányzata, amely valamilyen módon ne kapcsolódna az iskolaügyhöz. Mégis, a kongresszusi dokumentumokat tanulmányozva, a felszólalókat hallgatva — közöttük a tanárok, nevelők, tanulók és diákok mellett a pártaktivistát, a szakszervezeti vezetőt, a különböző szakminisztériumok vezető tisztviselőit, a technikust, az agronómust, a katonatisztet, a demográfust, a közgazdászt, az orvost —, mintegy élőben érzékelhettem, mily roppant bonyolult és mennyire érzékeny szervezett az iskola, mit jelent gazdasági tekintetben — a távlati gazdasági terveink megvalósítása szempontjából — az iskolarendszer megfelelő alkalmazása és fejlesztése a képzett munkaerő biztosítása érdekében, milyen demográfiai következményei lehetnek a tizenkét osztályos oktatás általánosításának, a házassági életkor esetleges kitolódásának, milyen gazdasági és demográfiai következmények várhatók az esti és a látogatás nélküli tagozatok intenzívebb fejlesztésétől. A jól dokumentált, okos és felelősségteljes

felszólalásokat hallgatva arra gondoltam: ha alaposan odafigyelnének a kongresszuson elhangzottakra mindazok, akik nemegyszer „kapásból“ szólnak hozzá az iskola kérdéseihez, ontják a különböző reformjavaslatokat, és — ha módjukban van — máról holnapra módosítanak tanterveken és iskolai struktúrákon, bizonyára úgy éreznék magukat, mint a hályogot operáló kovács, amikor elmagyarázták neki, milyen következményei lehetnek intervencióinak. (Hasonlatom, érzem, szántit. Az anekdotabeli kovács műtétei ugyanis rendre sikerültek, míg az említett beavatkozásokról ezt nem minden esetben lehet elmondani.)

Jóllehet a kongresszus a megvitatásra kerülő dokumentumokat egyhangúlag megszavazta, és ezzel az elkövetkező öt esztendőre megszabta az iskolafejlesztés általános kereteit, a megválasztott Főtanácsra hárul a feladat, hogy összesítse és tanulmányozza az elhangzott javaslatokat, és érvényt szerezzen azoknak az elkövetkező rendelkezésekben.

Mert sok még a probléma, a tennivaló. Hogy csak az engem közvetlenebbül foglalkoztató főiskolai kérdéseket említsem, nem egy felszólaló igényelte, tegyék alaposabb elemzés tárgyává — legalábbis bizonyos, igen széles területet átfogó tudományágak esetében — a kettős szakképzés célszerűségét. Arról is szó esett, hogy a főiskolának — bármennyire is előtérben álljanak a népgazdasági feladatok, a tanárképzés — a tudományos kutatói utánpótlást is biztosítania kell, és ez nem mindig vág össze a közvetlen napi feladatokkal és szükségletekkel. Nagyobb gondot kell fordítani a tudomány *valamennyi* területén a nemzedékváltás biztosítására.

Sokan szóltunk a nevelés kérdéseiről. Azok, akik — mint magam is — elsősorban az ideológiai-politikai nevelésről beszéltünk, meglehetősen nyugtáztuk az elért eredményeket, erőteljesen kiemeltük, mily döntő szerepet játszanak a tanulóifjúság nevelésében, szocialista tudatuk alakításában pártunk és államunk vezetőjének a forradalmi elméletet alkotó módon továbbfejlesztő eszméi. Ugyanakkor önbírálatilag is megjegyeztük, hogy politikai nevelőtevékenységünkben nem ritkán a monológ még háttérbe szorítja a dialógust, a mennyiség még túlteng a minőség rovására, és nemegyszer megfélemezünk arról, ami a kettőt egyesíti — a mértékről.

A kongresszusról azzal a meggyőződéssel tértünk vissza munkahelyünkre, hogy mindegyikünk, külön-külön az iskolaügy minden dolgozója tehet valamit — nem is keveset — a még meglévő fogyatékok felszámolásáért, a kitűzött feladatok megvalósításáért, a hazai oktatás és nevelés jelenéért és jövőjéért.

Nagy Albert rajza